

Gävleborgs Fäbodförening

Information om fäbodkultur och fäbodbruk för fäbodbrukare, fäbodägare och alla er andra ...

varg

Vad tänker ni på när ni läser det ordet?

Just nu tänker jag på en ledare i tidningen SKOGSLAND nr 20 i år. Tidningens redaktör Rolf Segerstedt har varit och sett filmen "Varg". Han är tagen! Han skriver: "Det är en av de bästa svenska filmerna på länge. I mina ögon och med min erfarenhet är det riktiga människor vi möter i filmen."

Jag gör några citat till: "För mig, som har haft svårt att förstå det varghat som finns hos många, var den här filmen mycket viktig." "Efter den här filmen kan jag faktiskt bättre förstå alla dem som förlorat tamboskap och jakthundar." "Till filmens styrka hör också att den inte förmänskligar vargen. Den utmålas inte som den store djävulen, bara som den naturliga dråpare den i vissa lägen är."

Jag har inte sett filmen själv. När jag talar med Anna Brodin, fäbodföreningens kontakt för rovdjursfrågor, som har sett den, säger hon: – *Det handlar om en situation som vem som helst kan hamna i. Det ena bara ger det andra. Det som är bra är att den är så verklig.*

Filmen är alltså viktig och väl värd att se. Den är gjord efter ett manus av Kerstin Ekman. Innan hon slog igenom som författare för femtio år sedan arbetade hon som uppskattad manuskribent och producent vid Artfilm. Kerstin Ekman kan verkligen skriva. I boken Skraplotter, en av hennes senare, finns det kanske ömsintaste som skrivits om fäbodar. Följ med till nordvästra Jämtland och ta del av

sommarens allra vackraste . . .

"När det blev försommar och ploppen blommade nere vid stranden och hölusen började få skärbruna knoppar då färjade han och farsan över getterna och korna till andra sidan sjön. Alla hade egen fäbod nu, laga skifte hade varit och lämnat gubben gallbitter. Serine var hos djuren, de hade moster Båret hemma. Hon rodde över på morgnar och kvällar för att hjälpa Serine mjölka och det var moster som gjorde osten i kokhuset.

Den sommaren getade Elis Eriksson hästarna åt byn. Det var ett stort ansvar och fast han inte var konfirmerad ansågs han kunna ta på sig det. Han såg vuxen ut. Men han kände sig som en killing, en hundvalp och en granoxe som kilar oppför trädstammar. En sjängelmy med långa ben. En feril som svävfladdrade över buvallen, en surrhumla, en tjarakall som skuttade över avgrunder i gräsvallen. Serine skrattade åt alla hans ord och han visste inte längre var han fick dem ifrån. De hade övervintrat nånstans, som flugor och fjärilar överlever i smutsiga fönsterspringor, som fråsk i en halvmulnad lövhög.

Varje dag tog han hästarna till buan. Deras hovslag dånade i den torra marken. Hade gubben vetat att de fick beta en eller ett par timmar där så hade han klått opp honom. Det som växte på vallen var åt hans egna kor och getter, inte åt byns hästar. Men gubben var långt borta, på andra sidan sjön, och Serine och han gömde sig i gräset som växte dem över huvudet i soldagar och genomlysta nätter.

Djupt nere var de i buvallens surrande sötma. Gräset ångade av markens värme. De var bland gräshoppor och näbbmöss så lätta att de kunde springa på ett strå. De hittade bon under storgranarna, där de värmdes sig när det regnade och blåste."

Betraktelsen är så direkt. Kerstin Ekman fick titeln skoglig hedersdoktor 2007. Motivet var, "en person med fantastiska kunskaper om skog och nyttjandet av skog". Hon är född 27 augusti 1933 i Risinge, Östergötland, uppväxt i Katrineholm, Södermanland. I årtionden bodde hon och hennes man i Valsjöbyn, Jämtland. Är ledamot av svenska Akademien sedan 1978, då hon efterträdde Harry Martinsson. Sedan 1989 deltar hon dock inte i Akademiens arbete.

Fäbodbete grundas inte på tradition

- utan på nygjorda definitioner

Fäbodarna är viktiga kulturmiljöer, som i många fall har en mycket lång obruten tradition. I flera århundraden, kanske årtusenden, har de varit nödvändiga delar i bondesamhället. En bock har samhället satt att vårda dess värden. Statens jordbruksverk är denna myndiga trädgårdsmästare. Miljöersättningar är myndighetens motto.

För att få del av "miljöersättningar" krävs av fäbodbrukaren ett flerårigt skötselavtal, ett så kallat "åtagande". "Åtagandet" är i de flesta fall femårigt. "Åtagande" och utbetalning av ersättningarna söks hos Länsstyrelsen. För att få "miljöersättning" för "fäbodbete" måste en fäbodbrukare först uppfylla kriterierna för vad Jordbruksverket kallar "fäbod i bruk". Utöver en fast ersättning för denna "fäbod i bruk" utgår enligt regelverken en rörlig ersättning för fäbodbetet baserad bland annat på hur många djur som går på "fäbodbete".

En "fäbod i bruk" är en "stöddefinition" och ska enligt denna ha minst sex hektar "fäbodbete", som betas av minst 1,5 djurenheter av får, get eller nöt för att uppfylla kraven. Bete med enbart hästar ger ingen fäbodersättning, men hästar tillåts ändå finnas bland de stödberättigade djuren utöver de grundläggande 1,5 djurenheterna av får, get eller nöt.

"Djurenheter" definieras utifrån den mängd näring (kväve och fosfor), som årligen utsöndras av en mjölkko via träck och urin. Näringen som avges beror på vad djuret äter. Från detta förhållande har man uppskattat hur mycket en djurenhet behöver beta på fäboden. Antalet djurenheter beräknas enligt följande:

Nöt mer än två år	= 1 de, djurenhet
Häst mer än 6 mån	= 1 de
Ungnöt 6 mån – 2 år	= 0,6 de
Får	= 0,15 de
Get	= 0,15 de

(Att får äter mer än getter tycks ingen ha observerat. De borde åtminstone ha kvoten 0,25 de.)

"Fäbodbete" delas upp i markklasserna "fäbodbete med gårdsstöd" (grödkod 61) och "fäbodbete utan gårdsstöd" (grödkod 55). Till "fäbodbete med gårdsstöd" räknas fäbodställets av tradition betesfredade inägomark, fäbodrutan, vilket Jordbruksverket kallar "den öppna fäbodvallen". Trädbevuxna delar av fäbodbetet, det vill säga utmarken, räknas till "fäbodbete utan gårdsstöd". Skogsmark får inte räknas som betesmark. Dock får som betesmark räknas mark som av länsstyrelsen fastställts som skogsbete och som ingår i ett åtagande enligt Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2002:95) om ersättning för miljövänligt jordbruk.

En betesmark med gårdsstöd får som mest ha 50 träd per hektar för att kunna ge rätt till stöd. Antalet träd som är tillåtet på hela skiftet beror därmed på hur stort skiftet är.

Träd som har en diameter som är mindre än 10 centimeter räknas inte som träd. Även om de klena träden inte räknas kan de ändå göra att marken blir för skuggig eller igenvuxen. Träd med stammar som växer på en gemensam yta på maximalt 1 kvadratmeter räknas som ett träd. "Hävdträd" räknas inte in i de 50 träd per hektar som högst får finnas för att marken ska ge rätt till stöd. Exempel på "hävdträd" är träd med vida kronor, hamlade träd och fritt växande träd som ger frukt eller bär, till exempel rönn eller vildapel.

Flera "jordbruksblock" kan finnas på fäboden. Vid ansökan ska bara ett av "jordbruksblocken" redovisas för "fäbod i bruk" tillsammans med namnet på fäboden. Alla "jordbruksblock", inklusive "blocket för fäbod i bruk", ska sedan redovisas som "block med fäbodbete" med rätt "grödkod".

Både "fäbodbeta med gårdsstöd" och "fäbodbeta utan gårdsstöd" kan förekomma på samma block. Länsstyrelsen fastställer den "totala fäbodbetesarealen", hur stor del av den, som berättigar till "gårdsstöd", ansvarar jordbrukaren själv för.

Den som brukar flera fäboddar kan få ersättning för detta. Är det samma djur som flyttas mellan fäbodarna under betesperioden är det ett så kallat "flerfäbodssystem". Den som har flera fäboddar ska redovisa ett "jordbruksblock" per fäbod under "fäbod i bruk". I så fall ska "övrig upplysning" lämnas om de brukas som "flerfäbodsystem" eller "separat med olika djurbesättningar". Om man bor på fäboden året om är fäboden inte i bruk.

När någon ansöker om "fäbodbeta" gör Länsstyrelsen en "åtagandeplan för skötseln av marken". Det kan då hända att en tjänsteman besöker marken och diskuterar skötseln med brukaren. Om marken har ingått i ett tidigare åtagande för fäbod, under "den förra åtagandeperioden" eller om Länsstyrelsen ändå har kunskaper om marken kan ett förslag lämnas utifrån detta som brukaren sedan får ha åsikter på. Då görs inga fältbesök. Utom "fäbodbetesersättningen" finns inom "utvald miljö" möjlighet att få ersättning för "särskild skötsel av fäbodbeta" (åtagande för "fäbod i bruk" krävs dock).

"Utvald miljö" är en samling insatser som ska bevara och förstärka länets speciella natur-, kultur- och rekreationsvärden. "Utvald miljö" är inga rättighetsstöd utan Länsstyrelsen kommer att ge företräde åt sådant som gynnar länets särart och särskilda behov. Ersättning kan ges för fäbodbeten som kräver särskild skötsel för att bevara sina kulturhistoriska och biologiska värden. Fäboden ska då i första hand vara godkänd av Länsstyrelsen och finnas med i miljöersättningen för betesmarker och slätterängar.

Källa: Statens jordbruksverk.

Reservation för missuppfattningar.

Länsstyrelsen Gävleborg kan nog förklara bättre. Telefon 026-17 10 00

Diskuterad fältstudie av fäbodstöd i Dalarna

Dala Demokraten, DD, skrev 11 mars om en studie Länsstyrelsen i Dalarna har gjort av de förändrade miljöstöden till fäbodbrukare. Ersättningen har halverats från 7 000 kr per djurenhet och år till 3 500 kr. Förhoppningen är enligt DD att EU i framtiden ska premiera fäboddar som tillverkar smör, ost och messmör. Jordbruksverket har inte lyckats med uppgiften att tydligt förklara motiven till förändringen. Man talar om kulturella skäl. Länsstyrelsens projektledare Jan-Bertil Norling ger i DD uttryck för att det tidigare systemet missbrukats. – *En del av de nystartade fäbodbruken har inte med det traditionella fäbodlivet att göra... Några har utnyttjat systemet och skaffat en massa djur. Jag har varit på fäboddar som har mer än 30 betesdjur.* En bakgrund är att antalet fäboddar i bruk ökat från 48 till 103 på 14 år.

När ersättningen infördes var syftet att värna skogsbetesekosystemens stora samhällsvärden. Det är tragiskt att myndigheterna inte ser att satsningen är på väg att lyckas, utan förblindas av att en del brukare kan kvittera ut "höga" ersättningar för sina satsningar i djur och på arbete. Det är inte bidrag! Det behövs många betande djur om det ska få genomslag i sammansättningen av den biologiska mångfalden. Nu fällt främst de brukare, som när verksamheten stabiliserats skulle kunna renoverat sina fäboddar och byggt upp företag av en sådan dimension att de genererat en självbärande verksamhet. Detta förutsätter stödsystem som accepterar alla miljöer med de nyttor vi alla har ett gemensamt ansvar för. Nyttigheterna omfattar stora biologiska värden men också ett kulturarv med respekt för tidigare generationers odlarmöda.

Det som behövs är mer av "både – och" och mindre av "antingen – eller" i stödsystemen.

På gång

BACKGARDS, NÄSVALL.

Sommarkurser i Fäbodmiljö 2008.

Historien möter nutiden

på Backgårds, Näsvall,

För Kurs-PM, information och bokning,

kontakta Lisa Johansson på

Ljusdalsbygdens museum: 0651-71 16 75

eller 070-515 06 11.

Ytterligare kurser/program kan tillkomma! Titta in på hemsidan: www.ljusdalsbygdensmuseum.se

Det går att boka boende på vällen. Vallstugan är genuint inredd och mycket stämningsfull. Enkel standard, TC. Frukost och middag ingår i kostnaden.

Kurserna bygger på personlig handledning och är öppna både för nybörjare och för dem som vill fördjupa sig. Lunch & fika ingår i avgiften, materialkostnad kan tillkomma.

Kursavgift: 2 1/2 dag 1 300 kr, inkl. 5 fika och 2 lunch

Bo i vallstuga: 2 nätter 550 kr, inkl. kvällsmål, 2 frukost, 1 middag

Kursavgift: 2 dagar 1 100 kr, inkl. 4 fika, 2 lunch

Bo i vallstuga: 1 natt 350 kr, inkl. kvällsmål, frukost, middag.

25-26 juni Tälja så smått

Vi tar ämnen och täljer i rått virke med traditionella verktyg. Det blir fokus på bruksföremål knutna till livet på fäboden och skogen. Niklas Karlsson är slöjdare och har även varit verksam som hårdslöjdskonsulent.

26-27 juni Ullhantering

Ta hand om den klippta ullen - sortera, tvätta, karda och spinna på slända och spinnrock.

Kursledare är Lisa Johansson, fårbonde, ull- och skinnslöjdare.

27-29 juni Fäbod, myt eller verklighet

På Näsvall möts historia och nutid. Lär dig om vardagens göromål på fäboden – ett kunskapsarv som riskerar falla i glömska? Vi kokar messmör, vrider vidjor, binder kvastar, bär ved, lockar på djuren... Kursledare är Åsa Wilhelmsson: arkeolog som också dokumenterat praktiska kunskaper knutna till fäbodbruket. Kursen ges i samarbete med Bäckedals folkhögskola.

30/6-2/7 Näverslöjd

Korgar var oundgängliga på fäboden. Fläta av näverremсор och sy korgar och fat av flaknäver.

Kursledare är Karin Lundholm. Karin har som kursledare och slöjds-konsulent starkt bidragit till att utveckla bl.a. näverslöjd, tovning och skinnsömnad.

2-4 juli Skruck - bindning och lagning

Skruck är en korgtyp av sälgs-pånor som har varit vanlig i Hälsingland. Korgarna har olika storlekar beroende på användningsområde, från små bärkorgar till stora höskruckar och packkorgar för sommarens buföring till fäbodvallen. Kursledare är Per Persson, skruckmakare.

8-9 juli Kulning

Kula är ett speciellt sätt att med rösten locka till sig djuren på fäboden. 'Hojja' är en lokal benämning i Ljusdalstrakten. Kursavgift ca 1 200 kr. Rabatt för medlemmar i GFF, 200:-.

Carin Gisslén-Schönning studieförbundet Bilda kan ge närmare information; 070-398 37 83.

Kursledare är Kersti Ståbi. Hon är folksångerska och berättare samt uppväxt i Korskrogen.

Medlem i Berättarkompaniet – Fabula Storytelling.

9 juli Konsert med Kersti Ståbi

Se annons i lokaltidningen.

2-4 aug Vandring, vila, hantverk i pilgrimens anda

Kursledare är Ulf Krans från föreningen Pilgrimstid.

9-10 aug Berättarkurs

Peter Hagberg från Berättarkompaniet – Fabula Storytelling leder en kurs i berättarkonst. Den folkliga berättartraditionen har alltid varit stark på fäbodar.

9 aug Berättarafton med Peter Hagberg

Se annons i lokaltidningen.

HARSAGÅRDEN. Sommaren 2008 spelar **Messmörsteatern** inte någon pjäs utan har i stället två "Messmörskvällar", måndag 30 juni och lördag 5 juli kl.19. Lokal under tak, är Harsagårdens dansbana. Publiken bjuds på sång och musik, soloframträdanden och allsång med riktigt gamla visor och skillingtryck. Sången varvas med scener ur tre tidigare pjäser. Kanske får vi möta Gammel-Erske eller Viten, kanske hälsar Gammelmoster Marget på, kanske dyker Aspa-Lina upp. Entré vuxen 100:-, barn gratis. Info 0651-495 11 eller -76 73 00.

SVEDBOVALLEN (JÄRVSÖ) Sommaren 2008 är vallen öppen för besök varje dag kl. 12 – 18 fram till den 15 augusti. I sommar kommer Anders Henningsson att ha 11 mjölkkor, 13 stora kalvar, fyra små kalvar, 16 mjölkgetter och sex killingar på vallen. Försäljning av smör, ost och messmör, som görs på vallen. Det blir också fäbodskola. **Jobben som ledare för den är lediga.** Kandidater söks till att jobba med barn, djur och berätta om husdjur samt saker som var mjölken kommer ifrån. Något som inte alltid är självklart för dagens yngre.

Bussresor: Anmäl minst en dag före. Anders telefonnummer är 070 - 653 25 79.

Fäboddag. Lördag 26 juli blir en dag med kulning, musik, hantverk, tipspromenad, döp kalven mm. Läs mera på www.dettahander.nu

HARSEN (Harsavallen) är en väl bevarad fäbod 18 km från Järvsö centrum, uppe i de skogklädda bergen. Fäboden består av två bebyggelsegrupper, Storvallen och Lillvallen. En av stugorna på Storvallen, Bergmans skojegård (=skogsgård, fäbod), donerades av Ingeborg och Stina Persson till Gästrike-Hälsinge Hembygdsförbund, och den förvaltas av Järvsö Hembygdsförening genom dess Harsenkommitté. Bergmans skojegård är nu museum med fyra byggnader och många föremål från fäbodtiden bevarade, bl.a. vackra textilier.

En liten men innehållsrik bok om Harsen finns att köpa hos hembygdsföreningen.

Guidad visning 2008: 5 – 6 juli, 19 – 20 juli och 26 - 27 juli kl.13 - 16.

För visning andra tider, ring 0651-76 73 00 eller -408 88.

ANDERSVALLEN. Årets Andersvallsslätter sker den 2 augusti, med start i tidig morgontimma. På 190 hektar av Anderssvalls slättermyr mellan Hästberg och Fluren tog järvsöbönder hö redan i början av 1600-talet. Andåns äldre meandrande lopp visar att slätten gynnades av vattnet. Den pågick i trehundra år. När fåran sedan rätades, för att göra timmerflotning möjlig, torkade slättermarken ut och området fick växa igen. Det låg sedan obrukat till 1993 då länsstyrelsen tog kontakt med Järvsö hembygdsförening. Detta ledde fram till att en halv hektar röjdes och sedan har slätter hållits varje år. Området är riksintressant och blev naturreservat 2003.

VALLSTASKOGEN m. o. Företaget Tur & Ton i Hälsingland ordnar turer med häst och vagn. Det kan vara kvällsturer på tre-fyra timmar eller dagsturer efter Vallvägen i sadel eller i vagn. Det gamla fäbodstråket leder till ställen som Hästberg, Prästvallen, Södervallen och Hörbovallen.

Kontakt: Maria och Roger Svärd, tel. 0278-450 11, 0730-98 19 84.

FÄBODSKOGEN (BOLLNÄS). Tisdagen den 15 juli sker ett samlat besök på flera vallar i ett av våra finaste fäbodområden. På rundvandringar tar vi del av fäbodarnas historia och lär känna de växter som hör till genuina vallar. Stefan Olander från GFF guidar och det kostar 250:- per person, men då ingår fika med fäbodmacka. Betalning för samåkning tillkommer för den som inte har egen bil. Samåkning från Stadshusparkeringen i Bollnäs.

Anmälan till Bollnäs Turism, tel. 0278-258 80, turism@bollnas.se

Senast dagen före kl 15. Minst 15, max 30 pers.

Synpunkter på rovdjuren och deras förvaltning

SOU 2007:89

Gävleborgs fåbodförening har tillsammans med Värmlands säterbrukarförening och i nära samarbete med Riksföreningen Sveriges fåbodbrukare haft synpunkter på Åke Petterssons utredning om rovdjuren och deras förvaltning. Hela svaret finns att läsa på hemsidan www.xfabodar.se

Här väljer vi att lyfta fram två helt genomgripande förslag. Men vi inleder med ett citat, som visar att vad vi sade i vårt decemberbrev, att utredningen inte nämner fåbodbruket, var fel.

”Rovdjursetablering kan ibland motverka bevarandet av andra arter som har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Det gäller bl. a. i fåbodbruket. Rovdjurens närvaro kan försvåra arbetet med att hålla liv i utrotningshotade tamdjursraser liksom av sällsynta växtarter på betesängar som hålls öppna genom fåbodbruket. En stor del av det vi vill bevara genom naturvården är kulturmarker med höga biologiska värden. Naturvården måste kunna se och värdera helheten och undvika att isolera olika naturvårdsprojekt från varandra.”

SOU 2007:89, Rovdjuren och deras förvaltning, sidan 590

GFF föreslår att vargen ska ges möjlighet att utan genetiska manipulationer långsiktigt överleva i landet med de förutsättningar som finns. Hänsyn krävs då givetvis till rennärning, fåbodkultur och annan traditionell verksamhet i de mänskligt styrda ekosystem vargen nu är en del av. Beskattning av vargstammen ingår därför i förutsättningarna. Förvaltningsjakt måste av djurägare upplevas som ett reellt skydd.

GFF:s förslag avser en bred forskning grundad på erfarenhet och inte på verklighetsfrämmande räkneexempel. I forskningsprogrammet ska också finnas en sociologisk inriktning där relationer mellan rovdjur och människor finns med liksom observans av bytesdjurs reaktioner. Ett sådant försök i full skala torde av många, även skeptiska till varg, uppfattas som ett meningsfullt test på om det i dagens Sverige finns miljöer med sådan ekologisk livskraft att varg har förutsättningar att fortleva där och långsiktigt bilda livskraftiga bestånd. Det finns en risk att vargen, exempelvis i brist på genetiskt inflöde, inte har naturliga förutsättningar att långsiktigt överleva i landet. Den risken kan tas eftersom varg finns på större delen av norra halvklotet och för att arten som sådan inte är hotad. Den kunskap som vinnas är dessutom till gagn för bevarande av biologisk mångfald, globalt sett. Den ger t.ex. insikt om vilka kriterier som krävs för underhåll av livskraftiga populationer. Kunskap som bl. a. kan användas för förbättrade analyser av vad som krävs för en långsiktigt livskraftig vargpopulation i världen.

GFF vill inte ha licensjakt på stora rovdjur så som utredningen föreslår. Det finns minst två skäl:

1. Det byråkratiska problemet; det krävs en raffinerad argumentation för att få jaktformen att passa i EU:s art- och habitatdirektivs snåriga regelverk.
2. Den praktiska nyttan av jaktformen för hanteringen av rovdjursstörningar; licensjakt är ”blind” i så motto att den inte självklart sker på de individer som är mest störande med hänsyn till ekonomiska, biologiska, sociala och kulturella behov.

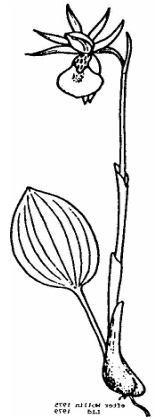
GFF föreslår en annan lösning genom ett system med omsorgsfullt utarbetade, övergripande och samordnade förvaltningsplaner samt en hårt reglerad ”**förvaltningsjakt**”. Enda undantag från en sådan förvaltningsjakt ska vara enskildas rätt att skydda tamdjur från rovdjursangrepp genom enskild skydds jakt och polisens rätt (9 § Jaktlagen) att avliva vilt. Dessa möjligheter ska vara erkända i förvaltningsplanerna, som rörande enskildas jakt bör definiera berörda djurhållare. Rovdjursförvaltningen ska vara långsiktig och jakt ska kunna ske även på arter som inte har ”gynnsam bevarandestatus” ifall möjligheten till detta inte äventyras. Lämpligaste jakttid och jaktform på stora rovdjur bör avgöras inom rovdjursförvaltningen. Etisk bedömning ska ingå. Även identifierade skadegörande individer eller en grupp skadegörande individer av varg och järv ska kunna förvaltningsjagas och avlivas med stöd av fastställda förvaltningsplaner.

GFF styrker sitt förslag om förvaltningsjakt genom att hänvisa till Lettlands förvaltningsplan för lodjur, som utredningen utförligt redogjort för (utredningens sida 358).

"Skogspolitik hotar biologisk mångfald"

Fjorton ledande svenska forskare i bland annat växtekologi, ekologisk zoologi och botanik varnar på DN-debatt den 14 april 2008 för att det nationella naturarvet äventyras:

”— Vi skäms över våra beslutsfattares likgiltighet för miljön. Den svenska skogen har förvandlats till en jättelik odlingsyta. Där förr otaliga arter levde samman i harmoni dominerar numera helt gran, tall och inplanterade främmande trädslag. Denna skogsodling utgör ett hot mot den biologiska mångfalden vilket strider mot riksdagens miljökvalitetsmål. Den svenska skogspolitikerna vilar officiellt på att produktion av skogsråvara och miljö är likvärdiga mål. Men i praktiken har produktionen satts i första rummet. Bortåt 2 000 skogslevande arters överlevnad hotas på grund av den förda politiken. Vi är djupt oroade och skäms över att det rika Sverige inte arbetar effektivt för att nå nationella och internationella miljömål.”

Vi refererar: Svenskt skogsbruk har varit framgångsrikt och på många sätt hör de svenska skogarna till de mest välskötta i världen. Produktionen har ökat med 50 procent under de senaste 80 åren. Under de senaste 15 åren har volymen växande skog ökat med 25 procent och årliga avverkningen med över 30 procent. Skogsbruket är en grundbult i svensk ekonomi.

Det finns dock en baksida. Efter drygt 100 år av intensivt skogsbruk har vi nu en jättelik odling där gran och tall dominerar, likt de få sädesslagen på våra åkrar. Denna skogsodling utgör ett hot mot den biologiska mångfalden.

Invecklade förhållanden mellan tusentals växter och djur som reglerar flöden av vatten, energi och näringsämnen har rubbats. På den långa hotlistan finns kapuschongbaggar på brandskadade tallar och vitryggiga hackspettar i gamla lövskogar. Den enskilt viktigaste orsaken till att dessa arter är hotade är att arealen och skyddet av kvarvarande så kallad "naturskog" inte räcker till för att härbärgera livskraftiga bestånd. Detta trots en central ambition i svensk miljöpolitik om att "alla naturligt förekommande arter ska bevaras i livskraftiga populationer".

I Sverige finns en bred politisk enighet om de nationella miljömålen, inklusive målet "Levande skogar". Samma mål överensstämmer med de internationella avtal som Sverige undertecknat. Man anger att förlusten av biologisk mångfald ska ha upphört år 2010. Om två år.

Skogsstyrelsen föreslår nu att de nya miljömålen för perioden 2010-2020 ska öka andelen skyddad naturskog nedom fjällregionen till närmare 8 procent. Det innebär att vi får en större möjlighet att nå de mål som vi i demokratisk enighet har antagit samtidigt som det innebär att 92 procent av Sveriges produktiva skogsmark finns tillgänglig för kommersiellt skogsbruk. Ökningen är ett absolut minimum för att miljömålen ska kunna nås. Forskarna vill att minst 10 procent av den produktiva skogsarealen skyddas. Den nivån är i linje med vad tidigare utredningar har visat behövs för att skydda biologisk mångfald och stämmer överens med gällande internationella riktlinjer.

Ekologisk och genetisk forskning visar att ekosystemens och populationernas förmåga att motstå förändringar har en direkt koppling till den biologiska mångfalden. Det moderna skogsbruket riskerar därför att försvaga den ekologiska motståndskraften mot de dramatiska klimat- och miljöförändringar vi står inför. De förslag som lagts på intensivare skogsbruksformer och introduktion av främmande trädslag måste därför utsättas för en noggrann miljöprövning

Vi kommenterar: Det är vår bestämda uppfattning att den biologiska mångfald som de 14 forskarna varnar om har sitt ursprung i det landskap som formades innan skogen blev skog. Det vill säga under den tid utmarken var den del av jordbrukslandskapet där jordbrukets kreatur betade på sommaren och varifrån huvuddelen av deras vinterfoder skördades. Det fanns då kring hundratalet djur vid varje fäbod. Fäbodbruk var den dominerande brukningsformen. Under tusentals år formade detta den mångfald man känner hotad och som till varje pris bör bevaras. Det är ett "kulturarv" och enda sättet är att bruka markerna som de alltid brukats. Den globalt ökande efterfrågan på jordbrukets tjänster i form av kött, spannmål, foder, energi och ekosystemtjänster visar att det nu är tid för betesdjuren att vända åter till sina naturliga beten på skogen.

Åkermarken är alltför eftertraktad för att användas som betesmark.

Riksdagsmotion 2007/08: MJ380 Fäbodar

Förra hösten skrev riksdagsledamoten Per Svedberg (s) från Norrbo i Hudiksvall en motion till riksdagen om fäbodar. Han föreslog att riksdagen skulle begära att regeringen skulle förbättra förutsättningarna för bruk av fäbodar. Han pekade bl.a. på Jordbruksverkets utvärdering av miljömålet Ett rikt odlingslandskap där det framhålls att få av dagens fäbodar speglar det förindustriella samhällets fäboddrift. Verket anser det angeläget att uppmuntra till traditionellt bruk. Myndigheten föreslår att mängden fäbodar i bruk inte får understiga 230 stycken. Det överensstämmer med antalet fäbodar som har åtagande för miljöersättning.

Bevarande överensstämmer med intentionerna i konventionen om biologisk mångfald och innehållet i dess artikel 8 j. Fäbodarna är viktiga för att upprätthålla ett unikt odlingslandskap med starka regionala särdrag, och de representerar en viktig kulturbärande tradition. Fäbodarna är viktiga från miljösynpunkt då de slår vakt om våra naturliga betesmarker och inte minst är en förutsättning för skogens unika betesbiotoper. Det är en nationell angelägenhet att bevara möjligheterna till fäbodbruk i traditionell form. Den mångåriga betes- och slätterhävden har format en unik biologisk mångfald där utrotningshotade lantrasdjur ingår som en viktig komponent. Miljöerna är ett fint svenskt bidrag till det internationella kulturarvet.

Men ett bevarat fäbodbruk är också en möjlighet för en utveckling av landsbygden och att finna vägar till ett lågenergijordbruk.

Fäbodbruket, med fritt bete, saknar oftast stöd i avtal eller fastighetsbildning – betet sker i det närmaste helt med stöd av en sedvanerätt byggd på urminnes hävd. En tingsrättsdom visar att regeln, att var och en stänger om sitt, är ifrågasatt och hotad och därmed även förutsättningarna för ett fortsatt fäbodbruk. I trakter med stark ägosplittring är detta hot mot fäboddriften en realitet.

Många nya jobb kan komma i skogslänen, förutsatt att man använder de tillgångar som finns på rätt sätt. Sveriges landskap, med kombinationer av natur- och kulturupplevelser, inbjuder till upplevelser. Där har fäbodbruket en roll att spela. Ett bevarat fäbodbruk kan även vara en del i utvecklingen av det fjällnära jordbruket. Genom att gynna turism-, mat- och upplevelseföretagande kan fäbodbruket utvecklas samtidigt som en kultur hålls livskraftig.

Det är angeläget att åtgärder görs för att rädda de fäbodar som ännu brukas och förutsättningar ges att återuppta drift av de anläggningar, som tillfälligt (?) är tagna ur drift. När ersättningen för fäbodbete halveras från 7 000 kronor per djurenhet och år till 3 500 kronor hotas stora samhällsvärden. Särskilt drabbas större brukare, som när verksamheten stabiliseras skulle kunna bygga upp företag av en sådan dimension att de genererar en självbärande verksamhet. Det gäller våra mest hotade betes-ekosystem och det gäller traditionell kunskap om hur biologisk mångfald kan brukas på ett långsiktigt hållbart sätt. Detta förutsätter stödsystem som accepterar all mark med dessa biologiska värden.

Motionen avslogs av Miljö- och jordbruksutskottet därför att den handlar om det svenska landsbygdsprogrammet, ekologisk produktion, den gemensamma jordbrukspolitiken, jordbrukets konkurrens-villkor och förnybar energi. Det är frågor som det redan pågår arbete kring.

– Man undrar varför inte det uppskattas att synpunkter förs till de frågor, som det pågår arbete kring?

IALE - International Association for Landscape Ecology

IALE har en svensk avdelning som främjar tvärvetenskaplig forskning och utveckling av kunskap inom landskapsrelaterade områden och stöder kommunikation mellan forskare. Svenska IALE ordnade 2007 en konferens i Leksand med temat "Landskapets utmarker – hur värdera och sköta?" Den handlade mycket om fäbodarnas och sätrarnas marker. Även forskare från Norge deltog. Man kan nog säga att konferensen, som samlade över 90 personer, var mycket viktig för fäbodbrukets framtid. Många ögon öppnades för skogens flertusenåriga kulturlandskap – som flera dittills bara uppfattat som vildmark eller naturgiven skog.

Föredragen finns tillgängliga på Internet. Sök på <http://www.iale.se/swedish/events.html> och följ länken från Leksand. Det blir spännande läsning. Vi återkommer om en eventuell tryckt version.

Fäbodföreningen förbereder för Hertiginnebesök

Gävleborgs fäbodförening hade sitt årsmöte den 16 mars på Ljusdalsbyggdens museum. Museichefen Owe Norberg inledde med en presentation av museet och tog fasta på de verksamheter som berör fäbodkulturen. De var många. Till senare tidens ljuspunkter hör de kontakter med invandrare som museet etablerat och som bidrar med erfarenheter och levande kunskap, vilka kan fylla sådana kunskapsluckor som tidigare stört museets bildande roll.

Owe presenterade en vision för museet såsom ett nationellt kunskapscenter för utmarkernas värden och fäbodkulturen. Framtidssynen har konkretiserats i en ansökan till stiftelsen Framtidens kultur, tillsammans med Fäbodföreningen, Centrum för biologisk mångfald i Uppsala och Högskolan i Gävle, om resurser för en avancerad förstudie av uppbyggnaden av ett kunskapscenter. Under arbetet med ansökan har även andra möjligheter till finansiering yppats varför framtiden för samarbetsprojektet ser lovande ut.

Sedan följde ett livfullt samtal mellan mötesdeltagarna och några av de invandrare som stöder museet. Zuleiha och Nowbahar var centralgestalter. Resultatet blev att världen är liten och gemenskapen stor. Överallt fann man beröringspunkter och gemensamma erfarenheter. På berättelsen om hur man tvättar får i Afganistan innan de klipps, för att få en ren ull, följde en minnesbild från trakterna mellan Voxna och Enviken av fäbodkullan som varje sommar brukade bada med sina getter. Samtalet spände över allt från yoghurt- och tätmjölkskulturer till storleken på boskapsvaktande hundar och hur man lär dessa tala.

Avslutningen av förmiddagspasset var en magnifik smakupplevelse. Zuleihas komposition av lunchen var en förening av mattradition, kokkonst och matkärlek samt en omisskännlig vilja att dela med sig. Delad glädje är verkligen dubbel glädje, även då det gäller mat.

Vi bryter för några recept:

Mjölkris

Cirka 2½ glas grötris
Cirka 7 glas mjölk, 3%

Rör ner riset i mjölken i en kastrull och låt koka upp. Rör med en träslav. Sänk värmen, koka sakta under lock i tio minuter.

Smaka av med lite salt och en msk socker.

Ät mjölkriset med smöröga (lite smör i mitten på mjölkriset).

Yoghurt

Låt 1 liter mjölk, 3% koka upp i en kastrull och svalna till fingerljummen temperatur, 37 grader.

Tillsätt 1 stor sked turkisk yogurt och rör noga.

Lägg på ett lock och svep in kastrullen i en stor handduk eller tyg. Låt den stå i ett vanligt skåp i 8-10 timmar, t.ex. över natten. Sedan ska den stå i kylskåp.

Zuleiha säger att den "tvättar tarmen" och är hälsosam.

Verksamhetsberättelsen omfattade femtio punkter och revisorn Marianne Rahm konstaterade en omsättning på dryga 260 000 kronor. Den avgående styrelsen fick sin ansvarsfrihet och den nya följande sammansättning. Ordförande: Calle Höglund. Ordinarie ledamöter: Tomas Eriksson, Margareta Granér, Anders Henningsson, Stefan Olander. Ersättare: Anna Brodin, Johanna Skyttner, Martin Söderkvist, Margareta Wallin.

KUNGL. HOVSTATERNA

landshövdingen i år.

Då ska vi bjuda på
Zuleihas soppa

Detta recept är för 4 personer.

Getkött, så mycket som man vill ha (kyckling eller köttfärs går också)
Skär köttet i småbitar och varva med salt. Låt stå i kylskåp cirka två dygn. Häll sedan hett vatten över köttet och skölj så flera gånger.

Salta inte soppan förrän den smakas av på slutet och eventuellt behöver salt.

1 gul lök

3 msk olja

½ burk krossade tomater

1 klyfta vitlök

Kryddor: svartpeppar och kryddmix

1. Stek löken mjuk i oljan cirka fem minuter
2. Stek köttet i cirka fem minuter
3. Blanda krossad tomat och kryddor och hetta upp med löken och köttet cirka fem minuter
4. Tillsätt cirka en liter vatten och 250 g linser
5. Koka upp och låt sakta koka 30 minuter
6. Smaka av soppan och salta om det behövs.

Ät soppan med bröd.

Soppan är bra mot förkylning och huvudvärk och bra för hjärtat. Också bra om man behöver bli varm efter ett utomhusbad, kanske med fäbodens getter.

Ny fäbodvall i Hornslandets Lövsal

Det har gått flera hundra år sedan fäbodvallen Lövsalen på Hornslandet utanför Hudiksvall tog emot sina första kossor och skojäntor. I slutet av 1800-talet brandhärjades området, och fäbodriften tog slut. Nu finns det planer på att bygga nya hus i Lövsalen, meddelar Sandy Bergström i Hudiksvalls Tidning.

Rogsta sockens intresseförening och Rogsta hembygdsförening har guidat intresserade i området. Lövsalen är numera omgiven av granskog, men de öppna, gröna platserna har hållit skogen stängna. Det växer lite hallonris under de stora rönnarna, annars breder gräset ut sig, tätt och jämnt. Stora öppna öar av grönt öppnar sig i skogen, med väderbitna, grovstammade rönnar här och var.

Vallens envetna motstånd mot att låta skogen ta över visar hur länge fåbodprägelns kan bestå.

Lämningar från fåbodtiden gömmer sig under grönskan. Några husgrunder spårades. En stor eldstad.

– Det är den tydligaste lämningen, och har hört till en före detta fåbodstuga, berättade Sven Lundgren. Hur gammal den kan vara kan man bara spekulera i. Vallen har nog funnits i mellan 400 och 500 år, Hornslandet brann 1888, förklarade Lundgren.

– Eldstaden kan ha en ålder som sträcker sig mellan seklerna, var som helst. Vem som byggde den är glömt. Sven Lundgren kunde dock berätta att det en gång fanns sju hus på vallen, som ägdes av fyra olika familjer.

Nu kan vallen bli bebyggd, och sommartid bebodd på nytt, om alla planer går i lås. Alla instanser hittills har sagt ja till begäran från Anna-Lena Gustafsson, Blästa, och Britt Sörqvist, Färdsjö, som vill bygga nya fåbodstugor och flytta ut om sommaren med sina fjällkor.

Planerna har av skilda skäl inte blivit omsatta i praktiken än, de sista detaljerna återstår att lösa, förklarade Anna-Lena Gustafsson.

– Om det blir en lösning, kanske vi kan komma igång med att bygga till hösten. Det blir en fåbodvall å la 2008, men byggd i timmer och i gammal stil.

Kanske kan Jordbruksverket godta den?

Berättelsen om Lövsalen omgavs av andra anekdoter och tankeväckande detaljer: Spängerna över Stensmyren som finns kvar under mossan, där älgarna än i dag håller vägen över myren upptrampad i samma spår som alltid förr. De bottenlösa vattenhålen. Älgtjuren som gjorde en kviga dräktig ...

Styrelsen 2008 i Värmlands säterbrukarförening

Ordförande	Kerstin Elofsson	054-83 99 47
Vice ordförande	Bertil Johansson	073-588 61 74; 0248-141 59
Sekreterare, kassör	Kalle Jansson	070-323 30 48; 0564-330 48 ewa.edmark@telia.com
Ledamöter	Lena Grundberg	0280-403 33; 070-624 46 17
	Iréne Gustavsson	0280-601 25; 070-681 53 65
	Jonas Karlsson	0563-820 59
	Åke Nilsson	0563-860 09
	Jan Persson	070-338 93 90
Ersättare	Kjell-Inge Larsson	0563-861 67
	Inger Wiklund-Forss	0248-134 50 inger.wiklundforss@edu.rettvik.se

Doktorsavhandling avslöjar tråkig mentalitet i Värmland

Det finns en spännande doktorsavhandling som heter **I VARGENS SPÅR**. Den handlar om myndigheters handlingsutrymme i förvaltningen av varg och är skriven av Serena Cinque. Hon är verksam vid Förvaltningshögskolan och Centrum för forskning om offentlig sektor – CEFOS.

Avhandlingen är bra, den är mer än spännande, den är skrämmande, ibland riktigt ruggig.

Vi lämnar ett citat från ett samtal, som avslöjar en interiör från Länsstyrelsen i Värmland:

”Det kom in en ny kille (i rovdjursgruppen) från Dalarna, han ställde till en massa problem så att gruppen havererade...jag meddelade att jag ville lösa upp gruppen...vissa tog illa upp men så är det med livet...några bestämmer och andra rättar sig där efter”. (Sidan 169, I vargens spår.)

Vad hade hänt med denne tjänsteman om det inte varit ”en ny kille” han mött utan en ”zigenare” eller en ”lapp”? Denne ”kille från Dalarna” var utvald att representera sin organisation och förtjänar som sådan all respekt för de åsikter han för fram, även i de fall de inte stämmer med tjänstemannens.

+

Denna problematiska kille, tillika ledande i säterbrukarföreningens styrelse, ber om en hälsning som manar till eftertanke: **Glöm inte bort de äldre säter- och fäbodbrukare, som har varit med på den gamla tiden. Visa dem uppskattning medan de lever och dra nytta av deras vetenskap.**

Han nämnde några namn som exempel: Ester Mårtén, Åke Nilsson, Sune Pettersson...

Fyll på listan och förmedla namnen till oss. Ha de...

FÖRENINGSBREV: returer till kansli

Gävleborgs Fäbodförening

Organisationsnummer 88 55 01-2632

Plusgirokonto 430 24 37-1

Medlemsavgift 200:- / år

www.xfabodar.se

Styrelse & funktionärer

Ordförande

Carl Höglund, Rönningen 893
826 95 TRÖNÖDAL
calle.hoglund@telia.com
Tel 0270-380 64, 070-372 90 71

Vice ordförande

Tomas Eriksson, Hästbovägen 17
813 95 TORSÅKER
annabrodin@compaqnet.se
Tel 0290-701 41, 073-639 44 55

Margareta Granér
L Vintergatan 39
827 31 LJUSDAL
maggangraner@hotmail.com
Tel 0651-71 16 06, 070-310 95 86

Anders Henningsson
Strömsholmsvägen 128
827 95 TALLÅSEN
anders.rune.henningsson@gmail.com
Tel 0651-330 01, 070-653 25 79

Stefan Olander
Skalen, Söder om sjön 340
828 95 VIKSJÖFORS
skalastefan@yahoo.se
Tel 0278-155 31, 0271-180 39
070-569 26 90

Suppleanter

Anna Brodin, Hästbovägen 17
813 95 TORSÅKER
annabrodin@compaqnet.se
Tel 0290-701 41, 070-688 42 49
Ordinarie i länets rovdjursråd

Johanna Skyttner, Storhagavägen 12
827 94 LJUSDAL
johanna_skyttner@hotmail.com
Tel 070-606 57 59, 0651-151 05

Martin Söderkvist, Rossla 2806
820 40 JÄRVSÖ
barbro.x.andersson@zonline.se
Tel 073-182 11 70

Margareta Wallin, Kalsavägen 4

820 40 JÄRVSÖ
margareta.wallin@ljusdal.se
Tel 0651-47167, 070-516 5919

Revisorer

Marianne Rahm
Brättingberg 9743
82062 BJURÅKER
marianne.rahm@swipnet.se
Tel 0653-310 66, 070-525 01 31

Carl-Ingel Arvidsson
Bankgränd 1
824 43 HUDIKSVALL
carlingel@hotmail.com
Tel 0650-312 97, 070-688 82 65

Suppleanter

Per Persson
Dalrundan 7
828 30 EDSBYN
Tel 0271-234 60

Gunila Brinkert,
Lövhagavägen 1244
821 51 BOLLNÄS
Tel 0278-13715, 070-657 37 15

Valberedning

Mimmi Göllas,
Rundsvägen 25, Knåda
828 94 EDSBYN
mimmi@migobyggnadsvard.se
Tel 0271-238 15, 070-277 70 01

Killan Norell
Tegeltjär 92
827 94 LJUSDAL
killan.norell@jg.se
Tel 0651-390 12

Sune Pettersson
Gåsbacksvägen 24
816 93 OCKELBO
Tel 0297-417 70

Kansli

Postadress

Gävleborgs fäbodförening
c/o Hälsinglands museum
Storgatan 31.
824 30 HUDIKSVALL
info@xfabodar.se
Tel 0270-380 64, 070-372 90 71

Kassaförvaltare, faktureringsadress

Birgitta Aittamaa
Redovisningshuset AB,
Sundsplanaden 3
824 30 HUDIKSVALL
birgitta.aittamaa@redovisningshusethudik.se
Tel 0650-996 30

Byggnadsrådgivning

Anna-Karin Martinsson, Lia 12
824 92 HUDIKSVALL
anna-karin.martinsson@hudiksvall.se
Tel 0650-250 65, 070-215 65 70

Medlemsbrev, utredningar mm

Kelvin Ekeland, Hålsjö 314
820 64 NORRBO
kelvin.ekeland@gmail.com
Tel 0650-335 39

Kom ihåg fonden till
Karin Sköldmarks minne

Plusgiro 430 24 37-1.
Märk talongen "Karin".

CBM - NAPTEK

